

№ 12 (749)
Сакавік 2019 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

Прадаўжальнікі: конкурс
выканаўцаў народных
побытавых танцаў «Вытокі» –
стар. 2

Малая радзіма: Пятровічы
і ваколіцы –
стар. 4

Згадка: хрышчэнне і жыровіцкія
манахі Серафім і Рыгор –
стар. 5

30 сакавіка — Аляксей Цёплаы

«На Цёплага Аляксея
рыба ідзе на нераст,
карова на верас,
а бортнік на хвоі», —
казалі на Палессі

Фота з сайту borznictva.by

Каб чыталі дзеці і падлеткі

Штогод у сакавіку ўстановы Шчучынскай раённай бібліятэкі імя Цёткі адзначаюць Тыдзень дзіцячай і юнацкай кнігі. Усе мерапрыемствы, якія праходзяць у гэты час, ужо сталі прыемнай традыцыяй для бібліятэчных устаноў і іх наведнікаў. У асноўным у мерапрыемствах удзельнічаюць дзеці і падлеткі, якія цікавяцца чытаннем.

22 сакавіка Шчучынская дзіцячая бібліятэка правяла ўрачыстае адкрыццё Тыдня дзіцячай і юнацкай кнігі, якое праходзіла ў актавай зале Шчучынскага раённага цэнтру культуры і народнай творчасці.

Сярод бібліятэчных устаноў можна вызначыць Астрынскую гар-

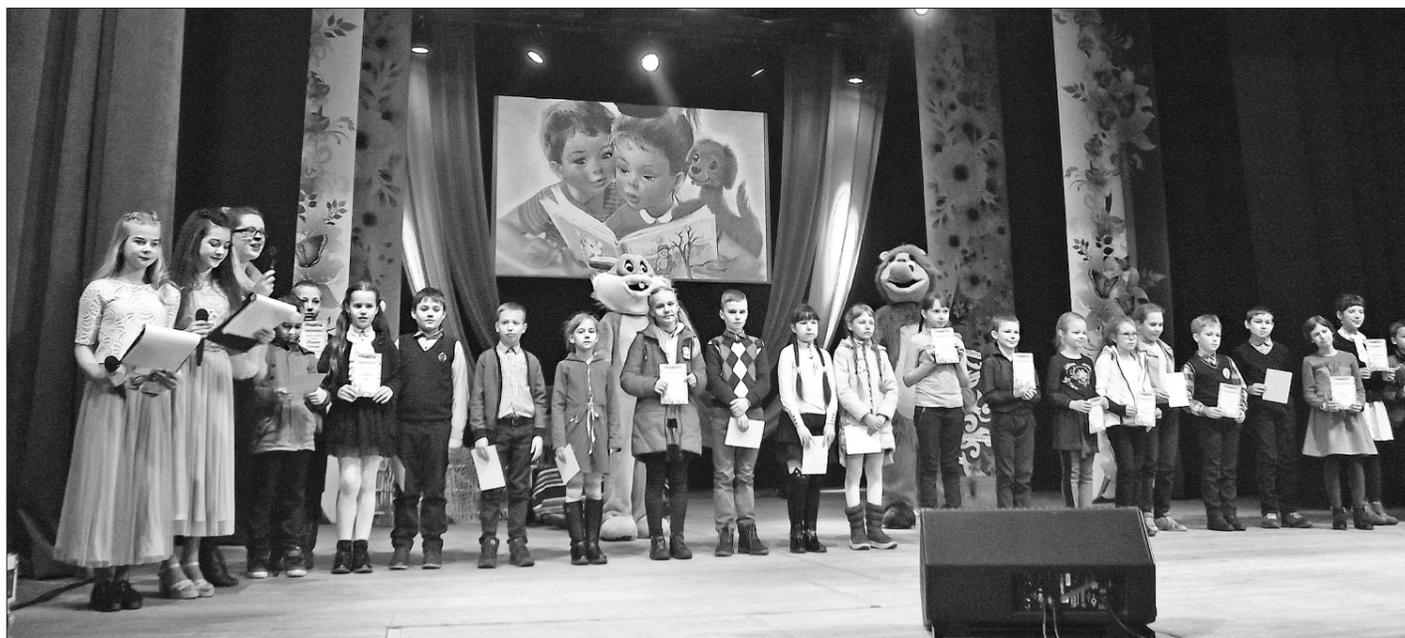
пасялковую бібліятэку, дзе пад час Тыдня дзіцячай кнігі прайшло найбольш мерапрыемстваў. У дзень адкрыцця адбылося кніжнае шоу «Здзіўліўсіх – стань чытачом бібліятэкі», гістарычнае падарожжа «Ганарымся табой, родны край» прайшло ў рамках Года малой радзімы, ладзіліся і іншыя мерапрыемствы. Не засталіся без увагі пісьменнікі-юбіляры Віталь Біянкі, Аркадзь Гайдар, Павел Бажоў, Вольга Русілка.

У Васілішкаўскай сельскай бібліятэцы пад час адкрыцця Тыдня дзіцячай і юнацкай кнігі «Кніга ў гасці запрашае» хлопчыкі і дзяўчынкі выправіліся ў незвычайнае падарожжа па творах любімых аўтараў і ўдзельнічалі ў разнастайных конкурсах: «Паляванне на літары», «Самы разумны», «Алфавітнае асарці». Лепшыя чытачы бібліятэкі былі адзначаныя ў розных намінацыях і атрымалі падарункі.

Тур'янская сельская бібліятэка 24 сакавіка запрашала на літаратурна-спазнаваўчую праграму «У свет цудаў праз кнігу». Турнір эрудытаў «Компас у краіну сінонімаў» праходзіў у Куляшоўскай сельскай бібліятэцы-музеі, а ў Навадворскай сельскай бібліятэцы – гульня-падарожжа «Юбілей пісьменнікаў – свята для чытачоў» ды інш.

Усе імпрэзы Тыдня дзіцячай кнігі былі адметныя індывідуальным падыходам да кожнага юнага наведніка бібліятэкі. Цікава праходзілі гульнявыя праграмы, конкурсы, слайд-віктарыны, лепшыя ўдзельнікі якіх былі ўзнагароджаныя прызамі.

Кацярына КІСЕЛАР,
метадыст аддзела бібліятэчнага
маркетынгу Шчучынскай раённай
бібліятэкі імя Цёткі

Нашы спачуванні

Днямі памёр перакладчык беларускай літаратуры на ўкраінскую мову і ўкраінскай на беларускую, даўні сябар БФК і нашай газеты **Валер СТРАЛКО**.

В. Стралко нарадзіўся 12 снежня 1938 г. у мястэчку Любеч на Чарнігаўшчыне. Служыў у ваенна-марскім флоце, скончыў карабле-механічны тэхнікум, выкладаў чарчэнне, нямецкую мову і геаграфію на Херсоншчыне. Праз нейкі час падаўся ў Сібір, дзе пражыў блізу 10 гадоў: працаваў у Інстытуце ядзернай фізікі Сібірскага аддзялення Акадэміі навук СССР. Пасля заканчэння электратэхнічнага інстытута перайшоў старшым інжынерам у лабараторыю прыкладной кібернетыкі інстытута гідрадынамікі, адкуль быў запрошаны на працу ў Мінск, дзе працаваў у навукова-даследчых і праектна-канструктарскіх інстытутах. Самастойна вывучыў беларускую мову.

У 50-гадовым узросце пачаў прафесійна займацца перакладчыцкай дзейнасцю, за кароткі час дасягнуў значных поспехаў. Найперш імкнуўся, каб аўтарская паэзія захавалася максімальна і ў перакладзе пазнаваўся аўтар, а не перакладчык. Дзякуючы яму па-ўкраінску загучалі паэмы «Новая зямля» і «Тарас на Парнасе», вершы Максіма Багдановіча, Янкі Купалы, Якуба Коласа, творы сучасных паэтаў і празаікаў. Спрычыніўся да выдання Беларускай фундамента культуры аповесці Уладзіміра Караткевіча «Дзікае паляванне караля Стаха» на трох мовах.

У 2003 г. Валер Васільевіч узнагароджаны Міжнароднай літаратурнай прэміяй імя Івана Франка за пераклады на беларускую мову твораў Тараса Шаўчэнкі, Лесі Українкі, Івана Франка і сучасных украінскіх аўтараў, а таксама літаратурнай прэміяй імя Кандрата Крапівы за пераклад паэмы «Тарас на Парнасе» на ўкраінскую мову. У 2006 г. уганараваны Нацыянальным саюзам пісьменнікаў Украіны медалём «Ганаровая адзнака» за істотны ўнёсак у адраджэнне духоўнасці і асабістыя дасягненні ў літаратурнай творчасці. У 2013 г. стаў лаўрэатам Міжнароднай літаратурна-мастацкай прэміі імя Рыгора Скаварады за вялікую падзвіжніцкую працу дзеля збліжэння ўкраінскай і беларускай літаратуры.

ГА «Беларускі фонд культуры» і рэдакцыя «Краязнаўчай газеты» смуткуюць з прычыны смерці Валерыя СТРАЛКО, рупліўцы на ніве яднання і паразумення між двума народамі. Выказваем шчырыя спачуванні родным і бліжкім Валерыя Васільевіча.

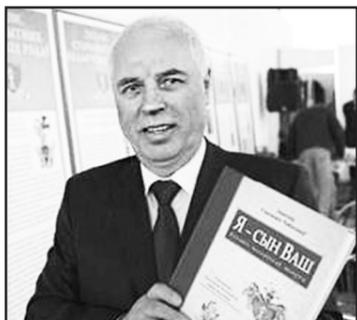
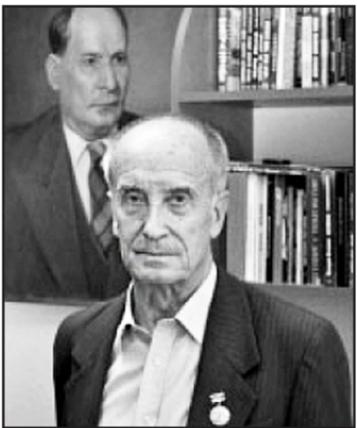
26 сакавіка на 73-м годзе жыцця памёр бізнесовец і пісьменнік **Анатоль СТАТКЕВІЧ-ЧАБАГАНАЎ**. Стаў першым беларускім бізнесменам, які зрабіў сваё шляхецкае прозвішча і герб бізнес-брэндам. У прыватнасці, пад брэндам «Стэцкевіч» ён прадаваў мэблю, вырабляў спецадзенне.

А. Статкевіч-Чабаганавіч скончыў Ленінградскі інстытут дакладнай механікі і оптыкі, Вышэйшую школу кіравання пры АПК СССР, Школу эканомікі і англійскай мовы ў Баўнмансе (Вялікабрытанія).

Даследаваў гісторыю беларускай шляхты, вывучаў свой радавод. «Гісторыяй свайго роду я цікаўлюся практычна ўсё сваё жыццё, – адзначаў Анатоль Васільевіч. – Таму што я нарадзіўся ў вёсцы Засмужжа Любанскага раёна, і да рэвалюцыі гэта быў маёнтак майго дзеда. Потым пачалася рэвалюцыя, раскулачванне, мой дзед быў расстраляны, сям'я выслана ў Комі-Пярмяцкую акругу. Усё гэта няшчасце з сям'ёй падштурхнула мяне да вывучэння свайго роду. І калі я ўжо многія гады працаваў над гісторыяй свайго роду, я настолькі захапіўся, што гэта стала галоўнай тэмай майго жыцця – вывучэнне роду ў мяне перарасло ў вывучэнне гісторыі айчыны. Сваю працу я разумею не як вывучэнне радаводу, а як вывучэнне гісторыі грамадства, айчыны праз чалавека, праз сям'ю, праз род». Выдаў серыю гісторыка-дакументальных кніг «Я – сын Ваш», дзе даследаваліся дзясяткі шляхецкіх родаў. Радавод самога бізнесмена ў іх прасочваецца ад 1320 г.

На грошы Анатоля Васільевіча ў Слуцку ўзведзены помнік Сафіі Слуцкай. Меў дзяржаўныя ўзнагароды за стварэнне 4-томнай серыі «Я – сын Ваш». Руская праваслаўная царква ўзнагародзіла ордэнамі Свяціцеля Кірылы Тураўскага I-й ступені, Святога роўнаапостальнага князя Уладзіміра III ступені.

ГА «Беларускі фонд культуры» і рэдакцыя «Краязнаўчай газеты» выказваюць спачуванні родным і бліжкім Анатоля СТАТКЕВІЧА-ЧАБАГАНАВА. Памяццю пра бізнесмена і мецэната стануць кнігі і помнікі, створаныя яго руплівасцю.

Малая радзіма пачынаецца з «Вытокаў»

Году малой радзімы прысвечаны IX абласны конкурс выканаўцаў народных побытавых танцаў «Вытокі». Ён адбудзецца ў г.п. Уваравічы Буда-Кашалёўскага раёна і г. Калінкавічы 6 і 13 красавіка. Арганізоўвае і праводзіць конкурс Гомельскі абласны цэнтр народнай творчасці пры падтрымцы галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гомельскага аблвыканкама.

Конкурс «Вытокі», які сёлета адзначае 20-годдзе,

праводзіцца з мэтай аднаўлення, захавання і пераёмнасці традыцыйнага танцавальнага мастацтва Гомельскай вобласці, далучэння маладога пакалення да нацыянальнай культурнай спадчыны. Агульная колькасць удзельнікаў за ўсе гады правядзення мерапрыемства – больш за паўтары тысячы чалавек.

На ўдзел у юбілейным конкурсе падалі заяўкі каля сотні танцавальных параў з 18-і раёнаў Гомельскай

вобласці. Яны будуць спаборнічаць у пяці ўзроставых катэгорыях. Танцоры ад 9 да 82 гадоў выканаюць 21 народны побытавы танец Гомельшчыны. Прафесійнае журы вызначыць лепшых выканаўцаў, ацэньваючы веданне кампазіцыі танца, музыкальнасць выканання, захаванне мясцовага танцавальнага стылю, самабытнасць і адметнасць танцавальнай манеры, адпаведнасць касцюмаў мясцовым традыцыям, а таксама сцэнічную культуру і этыкет.

Ірына ПЛУШЭЦ, вядучы метадыст па этнаграфіі і фальклору Гомельскага абласнога цэнтра народнай творчасці

На тым тыдні...

✓ **18 сакавіка ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі прайшлі мерапрыемствы, прысвечаныя 75-годдзю вызвалення вязняў Азарыцкага лагера смерці.** Да іх арганізавалі спрычыніліся Мінскі міжнародны адукацыйны цэнтр імя Ёханеса Рау, міжнароднае грамадскае аб'яднанне «Узаемапаразуменне».

«Азарычы» – комплекс нямецкіх канцэнтрацыйных лагераў, вядомы таксама як Азарыцкі лагер смерці. У сакавіку 1944 г. непадалёк сельскіх населеных пунктаў Азарычы, Дзерць і Падасінік 9-я армія вермахта арганізавала тры часовыя лагеры. Агароджаныя дротам канвееры смерці былі створаныя для таго, каб пазбавіцца ад інфекцыйных хворых, калек, старых, жанчынаў, якія мелі больш за дзве дзяцей, малодшых за 10 гадоў дзяцей і іншых, каго вермахт лічыў непрацаздольнымі. Да вызвалення вязняў 65-й арміяй 1-га Беларускага фронту тут загінула ад 9 000 да 13 000 чалавек, якія былі вырачаныя на марудную смерць пад адкрытым небам ад тыфу, голаду і холаду.

Вязні Азарыцкага лагера

✓ **19 сакавіка ў мастацкай галерэі «Універсітэт культуры» ў Мінску адкрылася сумесная выстаўка «Вместе» Андрэя Мацвееўка і яго дачкі Паліны Мацвееў.** На ёй прадстаўлены жывапісныя працы, выкананыя алеем і акварэллю, – шматлікія наюрморты, пейзажы і партрэты. Іх агульная тэматыка адлюстроўвае ўнутраны свет аўтараў, паўсядзённыя ўражанні і развагі. Некаторыя з прадстаўленых карцінаў А. Мацвееўка былі напісаныя яшчэ ў яго школьныя гады.

✓ **19 сакавіка ў мастацкай галерэі «Універсітэт культуры» адкрылася выстаўка жывапісных працаў «Мир детскими красками»,** прысвечаная 60-годдзю дзіцячай мастацкай школы № 1 імя В.К. Цвірка ў Мінску. Прадстаўленая экспазіцыя – вынік атмасферы творчага натхнення, матывацыі і ўдасканалвання вучэбнага працэсу, якія падтрымліваюцца і развіваюцца выкладчыкамі дзіцячай мастацкай школы.

Украінская і беларуская лялькі (пач. ХХ ст.)

✓ **19 сакавіка ў Дзіцячым цэнтры Расійскага этнаграфічнага музея ў Санкт-Пецярбургу адбылася лекцыя «Лялька ў традыцыйнай культуры ўкраінцаў і беларусаў»,** якую чытала навуковы супрацоўнік аддзела этнаграфіі народаў Беларусі, Украіны і Малдовы РЭМ Алена Дзякава.

У Расійскім этнаграфічным музеі захоўваецца ўнікальны збор традыцыйных украінскіх і беларускіх лялек, большасць з якіх была зроблена ў першай трэці ХХ стагоддзя. Пад час лекцыі можна было атрымаць інфармацыю пра тыпалагічныя і канструктыўныя асаблівасці лялек са збораў музея, даведацца пра ляльку як сімвалічнае падабенства чалавека ў дзіцячых гульнях ды інш.

✓ **21 сакавіка Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа запрашаў паўдзельнічаць у літаратурным свяце «Сусветная мудрасць у паэзіі»,** прымеркаваным да Сусветнага дня паэзіі, які адзначаецца ў гэты дзень з 1999 г. па ініцыятыве ЮНЕСКА. Паэзія можа стаць адказам на самыя вострыя і глыбокія духоўныя пытанні сучаснага чалавека, лічаць супрацоўнікі музея, таму свята ўжо стала традыцыйным у Доме Коласа.

✓ **21 сакавіка ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча ў Мінску адзначылі Сусветны дзень паэзіі.** Адказы па пытанні «што ёсць паэзія?», «чым ёсць паэзія?», «дзе ёсць паэзія?» можна было адшукаць у кампаніі беларускіх паэтаў і паэтак Крывіцыны Бандурынай, Георгія Барташа, Артура Камароўскага, Стася Карпава, Марыі Мартысевіч ды іншых.

✓ **З 26 па 29 сакавіка Дзяржаўны літаратурна-мемарыяльны музей Якуба Коласа запрашаў далучыцца да абрадавага свята «Вясна, вясна жаданая!».** Ахвочыя маглі наведаць майстар-класы па вырабе вясновых паштовак, арыгінальных букетаў з цукерак, духмянага мыла, птушак з саломы, паўдзельнічаць у традыцыйным літаратурна-фальклорным свяце «Гуканне вясны», убачыць прыклады майстэрства саломаліцення на часовай выстаўцы «Светлыя мары вясны».

Героі вызвалення Быхаўшчыны

У жорсткіх баях за вызваленне Быхаўшчыны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў вызначыліся тысячы савецкіх воінаў. Многія з іх за мужнасць, адвагу і гераізм узнагароджаныя ордэнамі і медалямі. А чатырнаццаць чалавек былі ўдасценыя звання Героя Савецкага Саюза. З іх два чалавекі, якія ўжо мелі гэтае званне, атрымалі яго яшчэ і за вызваленне Быхава і раёна.

Пра гэтых выдатных людзей расказвае пісьменнік і журналіст Мікола Леўчанка ў сваёй новай кнізе «Героі вызвалення» (Магілёў, 2018). У нарысах, што ўвайшлі ў зборнік, апавядаецца пра мужных воінаў – радавых, афіцэраў і генералаў, якія ў грозных гады Вялікай Айчыннай вайны

сталі ўладальнікамі найвышэйшай узнагароды – Залатой Зоркі Героя Савецкага Саюза ці ордэна Славы ўсіх трох ступеняў, здзейснілі подзвігі ў кровапралітных баях з фашысцкімі захопнікамі.

Перад чытачом праходзіць пляяд выдатных асобаў, якія не шкадавалі свайго жыцця дзеля перамогі. Аўтар стварыў яркія вобразы адважных байцоў і камандзіраў – прадстаўнікоў розных нацыянальнасцяў, якія загінулі геройскай смерцю ў баях за свабоду і незалежнасць нашай Беларусі. Многія з іх праславіліся пры ўзяцці знакамітай вышыні 150,9 непдалёк вёскі Лудчыцы. Цяпер пра іх подзвіг нагадваюць Курган Славы і ўстаноўленая тут стэла ў гонар Герояў...

Пяру М. Леўчанкі належаць таксама кнігі «Урокі мужнасці», «Крылатая гвардыя» і іншыя, у якіх ён расказаў пра байцоў і камандзіраў Савецкай Арміі, ураджэнцаў Быхаўшчыны, а таксама пра лётчыкаў 57-й Чырвонасцяжнай марской ракетаноснай авіяцыйнай дывізіі, што дыслацыравалася ўсе пасляваенныя гады ў заходняй частцы Быхава да 1992 года. У гэтай дывізіі служылі трыццаць Герояў Савецкага Саюза і два Героі Расіі.

Пісьменнік М. Леўчанка – аўтар дзясятка кніг прозы і паэзіі, лаўрэат многіх літаратурных і журналісцкіх прэміяў, уладальнік Гран-пры VI Нацыянальнага конкурсу друкаваных СМІ «Залатая Літара», Ганаровы грамадзянін Быхаўскага раёна, ён праслаўляе сваю малую радзіму – Быхаўшчыну, яе жыхароў і ўсіх выдатных людзей, якія вызвалялі Беларусь ад акупантаў, унеслі значны ўклад у Вялікую Перамогу.

Міхась СЛІВА

Рэпрэсаваныя саветамі настаўнікі Ганцавіцкага раёна

Ксёндз-настаўнік, які служыў у Ганцавічах

Біяграфія Вацлава Пянткоўскага можа скласці ладную кнігу. Але не толькі і не столькі таму, што яго жыццё расцягнулася ад пачатку і да канца XX стагоддзя, колькі дзякуючы насычанаму зямному шляху.

Нарадзіўся В. Пянткоўскі ў мястэчку Ясянуўка Беластоцкага павета Гродзенскай губерні (цяпер Польшча) у 1902 г. Польская сялянская сям'я дбала пра адукацыю нашчадка: ён вучыўся ў Беластоцкай гімназіі, потым працаваў настаўнікам у школе ў в. Мілавіды (цяпер Баранавіцкі раён).

Відавочна, Пянткоўскага цягнула пакліканне святара. Да гэтай, галоўнай сваёй, іпастасі ён пачынае шлях у 1926 г. – паступае ў Пінскую духоўную семінарыю. Затым працяг вучобы – ажно ў Папскім універсітэце ў Рыме. Пасля прыняцця сакрамэнту святарства 27 верасня 1931 г. у Пінску В. Пянткоўскі зноў выпраўляецца ў Ватыкан – і абараняе навуковую ступень доктара тэалогіі.

Палессе зрабілася для В. Пянткоўскага другой радзімай, сюды ён увесь час вяртаўся. Чарговы раз лёс ізноў ўсклаў на яго функцыі педагога – малады доктар навук пэўны час выконваў абавязкі віцэ-рэктара Пінскай семінарыі. Такім чынам сялянскі сын стаў спярша настаўнікам, затым настаўнік стаў святаром. Прычым гэты іпастасі ў яго жыцці пастаянна перамяжоўваліся.

Геаграфія дзейнасці В. Пянткоўскага не сягала за тэрыторыю заходнебеларускіх земляў. Асноўнымі мясцінамі яго жыцця ажно да першых пасляваенных ча-

Вацлаў Пянткоўскі

соў сталі Пінск, Навагрудак, Брэст.

Пасля вайны з умацаваннем у Заходняй Беларусі савецкай улады функцыянаванне рэлігійных інстытуцыяў ускладнілася. Асабліва гэта адчулі католікі. В. Пянткоўскі змяніў некалькі касцёлаў. Урэшце з 26 лютага 1948 г. ён ідзе пробашчам у парафію Св. Апосталаў Пятра і Паўла в. Мядзведзічы (цяпер Ляхавіцкі раён). Якраз у другой палове 1948 г. пачалося чарговае ўзмацненне антырэлігійнай палітыкі.

В. Пянткоўскі свой святарскі доўг выконваў шчыра, самааддана, меў аўтарытэт сярод насельніцтва і ўплыў на яго. Відавочна, паразуменне з савецкай уладай так і не надбыло.

20 студзеня 1950 г. мядзведзіцкага ксяндза арыштавалі. Галоўных абвінавачванняў было два: антыкалгасная агітацыя і шпіёнства на карысць Ватыкана. Калі другое – яўна надуманае, то першае, верагодна, магло мець месца, хоць падсудны віны так і не прызнаў. Гэта

не ўратавала ад прыгавору – 10 гадоў працоўна-папраўчых лагераў. Пакаранне адбываў у жорсткіх казахстанскіх стэпах, што адбілася на здароўі.

Тэрміну В. Пянткоўскі не дабыў. Смерць Сталіна і развенчванне яго культу сталі пачаткам палітычнага пацяплення. Многія «ворагі народа» нават атрымалі рэабілітацыю. Тым не менш на ксяндза В. Пянткоўскага гэта не распаўсюдзілася. Але і трымаць хворага вязня не было сэнсу. Вясною 1956 г. яго вызвалілі як інваліда. Парафія ў Мядзведзічах ізноў прыняла свайго душпаствара.

Гэты перыяд дзейнасці В. Пянткоўскага якраз і мае дачыненне да Ганцавічаў. Тым часам ксёндз абслугоўваў яшчэ некалькі прыходаў, што засталіся без святароў, у тым ліку і касцёл Звеставання Найсвяцейшай Панны Марыі ў Ганцавічах. Якраз тады, у 1960-я гг., ксёндз арганізаваў падпольнае рэлігійнае навучанне на

ўзроўні семінарыі. Разам з калегамі выкладаў тэалогію, гісторыю Касцёла, кананічнае права, этыку, замежныя мовы і філасофію. Такім чынам былі падрыхтаваныя да святарскай службы 10 чалавек.

Ужо ў часы перабудовы заслугі В. Пянткоўскага перад каталіцызмам сталі вядомымі. У Рыме іх ацанілі высо-

ка: 11 студзеня 1988 г. Папа Ян Павел II надаў мядзведзіцкаму ксяндзу годнасць інфулата (інфула – шапка, якая падкрэслівае асаблівыя заслугі).

Памёр В. Пянткоўскі ў 1991 г. у Мядзведзічах. Рэабілітаваны 23 лістапада 1994 г. Галоўнае, аднак, не гэта, а светлая памяць, што пакінуў ён пасля сябе.

Такім чынам, у нядоўгі перыяд «першых саветаў» быў рэпрэсаваны шэраг настаўнікаў, лёсы якіх так ці інакш былі звязаныя з тэрыторыяй, уключанай у Ганцавіцкі раён. Прычым іх біяграфіі да самага драматычнага ў жыцці кожнага моманту складваліся па-рознаму. Пра гэта сведчыць хаця б геаграфія іх нараджэння. Ахвярамі сталі як выхадцы з этнічна польскіх зямель, так і з «Крэсай» – і беларускіх, і ўкраінскіх тэрыторыяў. Такая стракатасць мае сімвалічнае і сімптаматычнае значэнне. Яна адлюстроўвае ахоп рэпрэсіямі самых розных катэгорыяў настаўніцтва. Бадай, нікому не спалася спакойна, усе хадзілі пад пагрозай арыштаў.

Ёсць яшчэ адна характэрная рыса, што падкрэслівае жорсткасць сталінскага рэжыму: яго выканаўцы пакаралі больш настаўнікаў, чым нямецкія акупанты (сярод ахвяраў апошніх нам вядомыя толькі тры звязаныя з тэрыторыяй Ганцавіцкага раёна настаўнікі – Фрыда Скажыньска і Казімір Петрусевіч – дырэктар школы, а таксама Генрык Дэмбінскі – інспектар райана). Пацярпелых жа ад савецкай улады налічваецца ў тры разы больш.

Анатоль ТРАФІМЧЫК

На фота з фонду Ганцавіцкага раённага краязнаўчага музея – падрыхтоўка да першай камуніі (1936 г.)

Рака, пойма, мост, якія раздзяляюць Пятровічы (2011 г.)

На конкурс «Славутыя імёны маёй малой радзімы»

Настайніца беларускай мовы і літаратуры СШ № 43 г. Мінска Таццяна Апацкая, жыхарка вёскі Зарэчча Смалявіцкага раёна Вольга Латушка (абедзве ўраджэнкі в. Зарэчча) і загадчык Пятровіцкай сельскай бібліятэкі Алена Процька стварылі адмысловы буклет, прысвечаны сваім родным мясцінам, і назвалі яго «Гісторыка-літаратурны часопіс "Скарбніца Пятровіцкай зямлі"». У ім стваральніцы распавялі пра тапаніміку гэтага куточка Смалявіцкага раёна, пазнаёмілі з славутымі нараджэнцамі і рэгіянальнымі адметнасцямі краю.

Ва ўступным слове яны адзначаюць: «Мы раскажам аб вёсцы Пятровічы Смалявіцкага раёна, якая стала блізкай і дарагой для вучняў СШ № 43 г. Мінска. Пад кіраўніцтвам настаўніцы беларускай мовы і літаратуры, ураджэнкі Зарэчча, яны актыўна ўдзельнічаюць у жыцці вёскі: збіраюць матэрыялы,

вядуць даследаванні, прапагандуюць здабыткі на канферэнцыях у школе. Выступаюць з канцэртамі на вечарынах у Пятровіцкай бібліятэцы, ахвяраюць сродкі для ўпарадкавання крыніцы і адраджэння мясцовай царквы, прыязджаюць на адпачынак... Знаходзіцца вёска непадалёк Мінска, пра яе ведаюць многія, бо прыязджаюць сюды адпачываць людзі з розных куткоў Беларусі. Тут цягам чатырохсот гадоў адбылося шмат падзей, што сталі часткай гісторыі Беларусі. Праца заснаваная на гутарках з мясцовым насельніцтвам, з роднымі славутых землякоў, на вывучэнні дакументаў Нацыянальнага архіва і Нацыянальнага гістарычнага архіва Рэспублікі Беларусь, Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры».

Прапануем чытачам «Краязнаўчай газеты» некаторыя вытрымкі з працы даследчыка са Смалявічыны.

Знаёмства з Пятровіцкай зямлёй

Вёска Пятровічы размешчана прыкладна за 25 км ад Мінска на рацэ Волма. Працягласць вёскі амаль 1,5 км, раздзелена ракой на дзве часткі: на адным беразе – Пятровічы, на другім – Зарэчча. Для большасці жыхароў і прыезджых дзве гэтыя часткі лічацца як адна вёска.

Зарэчча з'явілася на пачатку XX ст. Раней там знаходзіўся хутар Пякарскіх. Паэт-перакладчык, ураджэнец Пятровічаў Язэп Семяжон пісаў: «Мне памятаецца,

нашы дзяды і бацькі па-мясцоваму называлі Дворным полем. Месца, дзе ў той далёкі час стаяў фальварковы двор Караля Пякарскага (так звалі мясцовыя сяляне бацьку вучонага). Я гэта памятаю па ўспамінах майго бацькі, які, будучы яшчэ хлапчуком, часта хадзіў на заработкі ў гэты двор». У біяграфіі даследчыка Э. Пякарскага значыцца, што ён нарадзіўся менавіта ў Пятровічах. Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі гэтая палова пачала актыў-

на засяляцца жыхарамі з Пятровічаў і суседніх вёсак. А ў 1970 – 1980 гг. сюды перанеслі ўсе адміністрацыйныя і культурныя аб'екты, пачалося будаўніцтва шматпавярховых дамоў. Інакарта Смалявіцкага БТІ Зарэчча стала значыцца асобным населеным пунктам. У метрычных запісах многіх пазначана, што нарадзіліся ў в. Зарэчча. Сёння ж на многіх картах яна падаецца як Пятровічы.

Паколькі Пятровічы ў другой палове XX ст. значна пашы-

рылі свае межы, то злучыліся Зарэчча, Узбарогі, Слабада, перанесеная Бароўка, зніклі Уборкі. З адной вуліцы ўтварылася некалькі – Цэнтральная, Зарэчанская, Узбарожская, Садовая, завулак Клубны, Слабадская, Набарэжная, Школьная. Паходзяць назвы ад аб'ектаў, што знаходзіцца побач, ці ад вёсак, што былі тут раней: Узбарожская – ад назвы вёскі Узбарогі, Набарэжная знаходзіцца насупраць вадасховішча Пятровічы. Найбольш распаўсюджаныя прозвішчы – Семяжон, Бакуновіч, Ерахавец, Сітнік, Латушка, Сарока, Халадзінскі, Процька.

Побач знаходзіцца вёскі Быкачанавы, Бярозавая Гара, Волма, Дзяхань, Загор'е, Задвор'е, Заямнае, Зялёны Лужок, Каліта, Куляшоўка, Лазовы Куст, Лукава, Першмайскае, Плюшчай, Чырвоны Лужок, Хутар Самсонаўка. У сувязі з будаўніцтвам вадасховішча зніклі Бароўка, Слабада, Смыкі, Чырвоны Бераг (1975), Заямнае 1-е, 2-е, 3-е зліліся ў 1973 г. у адно паселішча, Уборкі (1939), Яскі (1945). Гэтыя вёскі складалі Пятровіцкі сельсавет (адміністрацыйны цэнтр знаходзіцца цяпер у в. Драчкава).

Вялікія валуны і легенды аб узгорках, тапаніміка ў акрузе даюць падставу меркаваць, што першыя пасяленні тут былі да прыняцця хрысціянства. Помнікамі даўніны з'яўляюцца камяні-валуны, якія аваяныя народнымі паданнямі і носяць назвы кшталту «Божы Камень». Адзін знаходзіўся на ўскраіне Пятровічаў на беразе Волмы. Гэта вялізны валун, на якім было паглыбленне ў выглядзе следу ад нагі. Непадалёк яго біла

крынічка з гаючай вадою, па якую прыязджалі людзі з розных месцаў. Аднак пасля меліярацыйных работ, праведзеных некалькі гадоў таму, каменя не стала.

Мяркуюцца, што Пятровічы маюць такую назву, бо тут стаялі войскі Пятра I пад час Паўночнай вайны. Гэта адна з версій мясцовага насельніцтва аб паходжанні назвы вёскі. Аднак яшчэ да вайны са шведамі яна ўзгадваецца ў інвентарах 1621, 1623 і 1643 гг. Так, у 1621 г. тут ужо было 20 валок, 41 двор жылы, у 1623-м – 20 валок, 80 двароў. Згодна са звесткамі 1621 г., сяло Пятровічы далучанае да Смалявіцкага маёнтка яшчэ ў 1612 г.

У 1558 г. уладальнікамі прылеглых зямель быў Пётр Андрэевіч Кадышэвіч, у 1559 г. – Пётр Мінбулатовіч (дакумент рэвізіі 1559 г.). Магчыма, у гонар іх і было названае сяло Пятровічы. Паводле таго ж інвентара 1621 г. у Пятровічах на двор прыпадала ў сярэднім па чвэрці валокі (прыкладна 5,5 га), што, відавочна, было недастаткова для сям'і ў 7–9 едакоў. З'яўленню вёскі і яе росту спрыяла тое, што яна, як і мястэчка Волма, знаходзілася на шляху з Менска ў Магілёў.

У вёсцы нарадзіліся людзі, якія праславілі сябе і нашу краіну за яе межамі. XIX ст. падаравала вядомага этнографа, лінгвіста-географа, члена-карэспандэнта Акадэміі навук СССР, ганаровага акадэміка Акадэміі навук СССР Эдуарда Карлавіча Пякарскага, а таксама падзвіжніка, каргапольскага манаха-беларуса Цімафея Рыгравіча Пілюгу, які стаў схіархімандрэтам Кірылам. У XX ст. нарадзіліся і сталі вядомымі далёка за межамі Беларусі пісьменнік, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР імя Янкі Купалы (1982), узнагароджаны ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, Дружбы народаў, Айчынай вайны I ступені, двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, польскімі ордэнамі, медалямі, паэт-перакладчык, разведчык, настаўнік, Язэп Ігнатэвіч Семяжон і контр-адмірал, Герой Савецкага Саюза, узнагароджаны ордэнам Леніна і медалём «Залатая Зорка» Віталь Васільевіч Холад.

Язэп Семяжон з пляменніцай Марыяй на магільні свайго бацькі ў вёсцы Пятровічы (1950-я гг.)

Асвячэнне ўзноўленай і ўпарадкаванай Пятровіцкай крыніцы епіскапам Барысаўскім і Мар'інагорскім Венямінаам (2015 г.)

Таццяна АПАЦКАЯ,
Вольга ЛАТУШКА,
Алена ПРОЦЬКА

Помны факт хрышчэння

Пачатак новага, трэцяга тысячагоддзя ад Нараджэння Хрыстовага для мяне быў адзначаны менавіта хрышчэннем. І хрост у свае 65 гадоў я прыняў не дзе-небудзь, а ў Жыровіцкім манастыры ад айца Аляксандра Балоннікава, сённяшняга настаяцеля Барыса-Глебскай (Каложскай) царквы ў Гродне.

Крок, скажам прама, незвычайны для былога пінера-камсамольца-камуніста, які павінен быў бы тлумачыцца нейкім моцным душэўным узрушэннем, барацьбою душы і цела. Трэба было перахварэць. Менавіта яно, цела, знайшло хваробу цяжкую, анкалагічную, якая патрабавала моцных намаганняў не толькі яго, тленнага, але ў першую

чаргу душэўных высілкаў і, безумоўна, спрактыкаванасці ратаўнікоў-хірургаў. Цяпер ужо маю права сказаць дзякуй Богу і веруючаму ў нашага Госпада хірургу ад Бога Ігару Леанідавічу Масанскаму за тое, што душа і цела мае працягваюць зямное існаванне.

Калі прыехаў чарговы раз у Жыровічы, то яны ўжо не ўспрымаліся як экскурсійны аб'ект. Пасля таемства хрышчэння я адчуваў сябе ў Жыровічах як у сваім Доме. Тое ж самае глыбокае хваляванне спатыкае мяне, калі прыязджаю ў сваю родную вёску Острада на Капыльшчыне і заходжу ў свой Дом, у якім я нарадзіўся ў далёкім 1938 годзе. Мой Дом – звычайная вясковая хата, якую

збудаваў у 1936 годзе дзед Пракоп – перажыў і вайну 1941 – 1945 гадоў, і нават дачакаўся хрушчоўскага «камунізму». Нягледзячы на саламяную страху, вераю і праўдаю адслужыў сямейству Галоцікаў (маміна прозвішча) і Чарніковічам (нашых родзічы) больш за 80 гадоў. Пад шыферам дом стаіць і сёння – пусты. Але ў яго чырвоным куце вісіць ікона.

Ікона гэтая не наша, яна Чарніковічава. У нашай хаце іконы быць не магло, бо і дзед Пракоп, і бацька Аляксандр Васільевіч Гілеп былі ідэйнымі камуністамі: першы – камуністам без партбілета, другі – камуністам з партбілетам. Астатнія жыхары дома павінны былі падпарадкоўвацца гэтай

У сваім Доме

Архімандрый Серафім

непахіснай веры. Усім было зразумела: у дзеда – перадавіка калгаса імя Будзённага і ў сям'і бацькі – камандзіра Чырвонай Арміі пра хрышчэнне дзяцей не магло быць гаворкі. Наогул многія дзеці ў нашай вёсцы не былі ахрышчаныя, бо да самай блізкай не закрытай Саветаў царквы ў мястэчку Цімкавічы было не менш за 10 кіламетраў. Так было да Вялікай Айчыннай вайны...

Вайна ўсё перамяніла. У кожны дом, і ў наш таксама, яна ўварвалася ў першую чаргу моцным страхам дарослых за жыццё сваіх дзяцей. Да гэтага страху немагчыма было прызвычаіцца. Ён ахінаў, ён панаваў, ад яго немагчыма было пазбавіцца, ён пераходзіў ад дарослых дзецям. Як казала мая мама Марыя Пракопаўна, страх той быў не аб сабе, а аб сваіх дваіх дзецях: «Вернецца з вайны тата, што я яму скажу? «Саха, я не выратавала нашых дзяцей?»»

І вось тут усе веруючыя і не вельмі веруючыя пачыналі спадзявацца на ратунак ад Бога: прасілі Яго, малілі Яго выратаваць хаця б дзяцей. І, канечне ж, шукалі любой магчымаасці далучыць сваіх малых да Бога, ахрысціўшы іх нават у такіх складаных умовах.

Я ж да свайго 75-гадовага ўзросту знаць не знаў, што мяне з маёй сястрычкай Алай ахрысцілі архімандрый Серафім (Шахмуць) і іерэй Грыгорый, або Рыгор (Кударэнка), якія вандравалі па Капыльшчыне. Архімандрый Серафім яшчэ вядомы на Беларусі тым, што 19 жніўня 1942 года ён ажыццявіў пошты Марыі Скопічавай (прападобнай матушкі Манефы).

Так здарылася, што пра падзею хрышчэння дзяцей вёскі Острада на юбілейным вечары ў гонар майго 75-годдзя расказала мая вясковая сяброўка Ларыса Галоцік, якая добра запомніла, як два манахі ў іх хаце хрысцілі астраўскіх дзяцей: «Сярод тых дзяцей былі і мы з табою, Валодзя». Не, яна, канечне, не назвала імянаў тых самахварных, як казала, манахаў, якія выконвалі небяспечную ў той час місію, але добра запомніла сам факт хрышчэння, таму што яно адбывалася менавіта ў іхняй хаце.

Працягу гэтай гісторыі магло б і не быць, каб аднойчы, ужо пасля майго другога хрышчэння, я не апынуўся ў Капылі. Гэта была дзелавае паездка разам з міністрам

Іерэй Рыгор

культуры Рэспублікі Беларусь Барысам Святловым (бацька яго таксама родам з Капыльшчыны). У культурную праграму ўваходзіла і наведванне мясцовай царквы. Пасля экскурсіі па храме нешта падштурхнула мяне задаць настаўцелю пытанне, ці не знаёмы яму той самы факт вандроўкі царкоўных служыцеляў у акупаванай Беларусі з мэтай хрышчэння дзяцей. На дзіва, бацюшка добра ведаў гэтую гісторыю і выклаў яе нам як подзвіг архімандрыта Серафіма і іерэя Рыгора з Жыровічаў. Менавіта яны ажыццяўлялі місію хрышчэння ў многіх вёсках Капыльшчыны ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Мая сям'я, як і большасць астраўскіх сем'яў, выратавалася пад час вайны. Вёсцы маёй, можна сказаць, пашанцавала, яна захавалася ўся за выключэннем будынка пачатковай школы, які ў 1944 годзе спалілі партызаны. Як казалі вясковцы, «спалілі, каб у ёй не пачыналі немцы». «Дыверсія» партызанаў нашкодзіла толькі нам, астраўскім дзецям, бо з верасня 1944 года давалася вучыцца па хатах.

Вось такая атрымалася «вусная» гісторыя хрышчэння дзяцей толькі адной беларускай вёскай, якую я паклаў на паперу пасля свайго 80-гадовага юбілею. А колькі такіх гісторыяў магло быць на пакутнай зямлі Беларусі? Можна, хто-небудзь з чытачоў падзеліцца з «КГ» сваімі ўспамінамі дзеля фіксацыі падзеяў Вялікай Айчыннай вайны ў будучых дапаўненнях да кнігі «Памяць» раёнаў нашай краіны.

Уладзімір ГІЛЕП,
жыхар в. Острада
ў 1938 – 1947 гадах

З аднавяскоўцамі каля свайго Дома (2003 г.)

Калекцыянерам, і не толькі

На марцы – храм-помнік у гонар Усіх святых

Белпошта выпусціла ў абарачэнне паштовую марку № 1277 «Крыпта храма-помніка ў гонар Усіх святых». На марцы змешчана выява нязгаснай лампады, вырабленай з натуральнага мармуру і бронзы. Лампаду запалілі агнём, узятым ад Труны Гасподняй у Іерусаліме. Сама ж крыпта – гэта група памшканняў, якія ўтвараюць адзіную прастору ў ніжняй падальтарнай частцы храма-помніка. Праект рыхтаваўся ў супрацоўніцтве з прыходам храма-помніка ў гонар Усіх святых.

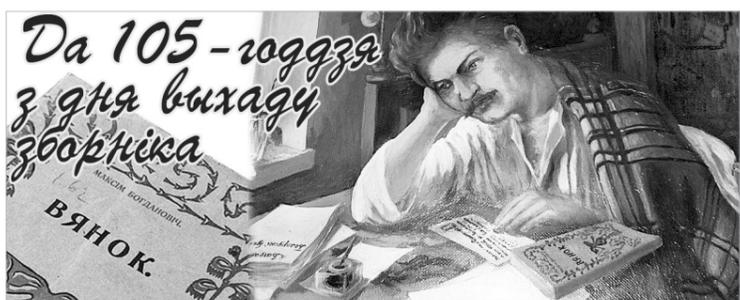
Дызайн маркі распрацавала Алена Мядзведзь. Памер 29,6 x 52 мм. Надрукаваны аркушам памерам 134 x 188,5 мм, у адным аркушы змешчаныя 5 марак і 1 купон, на якім адлюстраваны абраз Уваскрасення Хрыстовага. Наклад маркі 60 тыс. асобнікаў, друкаваўся ў Бабруйскай узбуйненай тыпаграфіі імя А.Ц. Непагодзіна.

А. Мядзведзь стварыла таксама канверт «Першы дзень», на якім адлюстраваны ўваход у крыпту – дзверы «Слёзы Беларусі» і сам храм-помнік у гонар Усіх святых, і распрацавала дызайн спецтэмпеля – на ім выяўлены голуб з пальмавай галінкай у дзюбе, які ўвасабляе Дух Святы.

У дзень выпуску паштовай маркі ў абарачэнне ў аддзяленні паштовай сувязі № 1 г. Мінска адбылося спецагашэнне на канверце «Першы дзень».

Дзякуем за дапамогу ў падрыхтоўцы матэрыялаў рубрыкі супрацоўнікам выдавецкага цэнтра «Марка» РУП «Белпошта»

«Кніга са шчаслівым лёсам...»

Год таму, у межах святкавання 105-годдзя з дня выхаду адзінага прыжыццёвага зборніка вершаў Максіма Багдановіча «Вянок», мы распачалі шэраг публікацыяў, прысвечаных кнізе, — дакладней, арыгінальным зборнікам, які перажылі сусветныя войны і рэвалюцыі, змены палітычных ладаў і культурнай палітыкі. Першыя гісторыі былі прысвечаныя каштоўным экзэмплярам, што захоўваюцца ў фондах Літаратурнага музея Максіма Багдановіча ў Мінску. Адно з кніг можна ўбачыць у асноўнай экспазіцыі, акрамя таго, ёсць магчымасць перагарнуць старонкі электроннага «Вянкі», а іншыя папяровыя «сапраўдныя» кнігі прэзентуюцца ў часовых экспазіцыях ці пад час музейных мерапрыемстваў.

Сёння прапануем пазнаёміцца з арыгінальнымі кнігамі М. Багдановіча, якія знаходзяцца ў іншых навуковых і культурных установах Беларусі і замежжа. Пачнем аповед з нашай галоўнай кніжнай скарбніцы — Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, бо менавіта тут захоўваецца «Вянок» з аўтографам самога паэта. У папярэдніх матэрыялах узгадвалася, якую ролю ў вяртанні спадчыны Багдановіча адыграла Ніна Ватацы, галоўны бібліяграф Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя У.І. Леніна. Можна сказаць, што палова калекцыі «Вяноў» у нашым музеі з'явілася дзякуючы яе руплівасці. Два асобнікі Ніна Барысаўна перадала асабіста, атрымаўшы іх ад прадстаўнікоў роду Багдановічаў, яшчэ адну кнігу падарыў музею Аркадзь Баравіч, муж стрыечнай пляменніцы

Ніна Ватацы
Фота Сяргея ПАНІЗЬНІКА

паэта. Ён сябраваў і плённа супрацоўнічаў з Н. Ватацы ў справе збору і захавання спадчыны Багдановіча, пазнаёміўся з супрацоўнікамі музея і пазней падтрымліваў цёплыя стасункі ўжо з імі. Таму не выклікае здзіўлення факт перадачы ім арыгінальнай кнігі ў музейны фонд, як і ўдзел у гэтай важнай падзеі Ніны Барысаўны.

Іван Сяргеевіч Лілееў (злева) і Мікалай Рафаілавіч Какуеў (справа), аднакласнікі М. Багдановіча (ЛММБ)

Цесныя стасункі з нашчадкамі сям'і Багдановічаў, значных і сяброў пісьменніка дазволілі даследчыцы вярнуць у Беларусь шмат каштоўных матэрыялаў. «Вянок» М. Багдановіча, які сёння захоўваецца ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі і экспануецца ў Музеі кнігі, у свой час таксама здабыла яна. Н. Ватацы вяла актыўную працу па пошуку артэфактаў, звязаных з паэтам, пісала лісты ў розныя ўстановы і прыватным асобам, якія яго ведалі. Але гэтым разам усё было наадварот — рэчы і людзі самі знайшлі яе.

У 1971 годзе жыхар Ленінграда Мікалай Лілееў звярнуўся ў Міністэрства культуры БССР. У лісце ён паведамаў, што ў хатняй бібліятэцы яго сям'і захоўваецца кніга на беларускай мове — «Вянок» Максіма Багдановіча, выдана ў Вільні ў 1913 годзе. Уладальнік кнігі меркаваў, што, паколькі кніга дарэвалюцыйная і да таго ж з аўтографам аўтара, то, верагодна, можа мець пэўную каштоўнасць для беларусаў. Ліст знайшоў правільнага адрасата: з міністэрства яго перадалі ў галоўную бібліятэку рэспублікі, менавіта Ніне Барысаўне прыйшлося вырашаць лёс «Вянкі» — застацца кнізе ў Ленінградзе і, магчыма, знікнуць, альбо пераехаць у горад, дзе нарадзіўся паэт.

Завязалася цеснае ліставанне з уладальнікамі кнігі. Дзякуючы гэтаму Беларусь атрымала не толькі паэтычны зборнік, але і арыгінальную фатаграфію М. Багдановіча, таксама з аўтографам. З дапамогай каштоўных дароў з берагоў Нявы даследчыца змагла разгадаць некаторыя таямніцы біяграфіі Максіма Адамавіча. Напрыклад, раскрыла сакрэт, хто хаваўся за літарамі «А. Р. К.» у прысвячэнні, якое меркаваў паставіць паэт у «Вянку» перад цыклам «Мадонны», і хто з'яўляўся прататыпам галоўнай герані паэмы «Вераніка» — Ганна (Анна) Рафаілаўна Какуева.

У аўтографе на ленінградскім «Вянку» таямніцаў не было, дароўны надпіс просты і лаканічны: «Николаю Рафаиловичу Кокуеву от автора. М. Богданович. Ярослав. 1914 г.». Мікалай Какуеў — адзін з лепшых сяброў паэта і аднакласнік па Яраслаўскай муж-

МАКСІМ БОГДАНОВІЧ.

Николаю Рафаиловичу

Кокуеву

отъ автора.

ВЯНОК

М. Богдановича.

кніжка выбраных вершоў.

Яросл. 1914.

Тытульны ліст «Вянкі» з аўтографам М. Багдановіча (НББ)

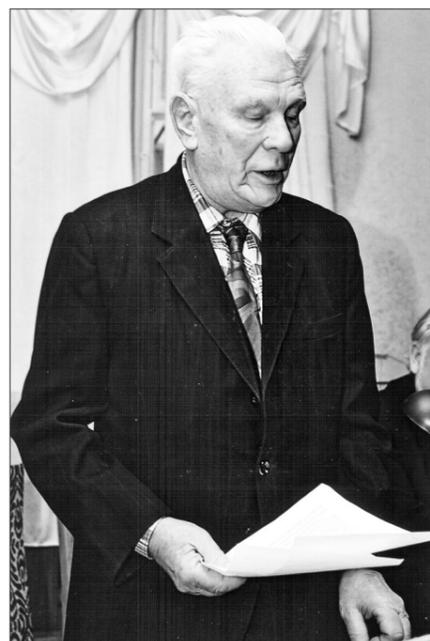
чынскай гімназіі. У Дзяржаўным архіве Яраслаўскай вобласці захоўваюцца копіі атэстатаў выпускнікоў 1911 года. З атэстата сталасці М. Какуева вядома, што ён — сын стацкага саветніка, праваслаўнага веравызнання, нарадзіўся 21 жніўня 1893 года ў г. Везенберг Эстляндскай губерні. Паступіў у Яраслаўскую мужчынскую гімназію ў лютым 1903 года, скончыў яе, як і Максім, 1 чэрвеня 1911 года.

Пра стасункі Максіма з Мікалаем і іншымі прадстаўнікамі сям'і Какуевых вядома з успамінаў яшчэ аднаго яраслаўскага гімназіста — Дзядора Дзявольскага. Па-першае, ён пацвердзіў згадку Ніны Барысаўны, што паэма М. Багдановіча звязаная з наведваннем сям'і Какуевых: «У радках пра "гарадкі" ў вершаваным апавяданні "Вераніка" я адразу ж пазнаў яго расказы аб гарадках у веснавыя светлыя вечары на двары Какуевых». Па-другое, Дзядор падкрэсліў, што сяброўства з Мікалаем, яго братам і сёстрамі для Максіма было, «лепшым часам яго не вельмі радаснага юнацтва».

Па заканчэнні гімназіі шляхі былых аднакласнікаў, на жаль, разышліся, хаця вядома, што яны абодва збіраліся паступаць у Санкт-Пецярбургскі Імператарскі ўніверсітэт. Але М. Багдановіч застаўся ў Яраслаўлі, вучыўся ў Дзямідаўскім юрыдычным ліцэі. М. Какуеў стаў студэнтам згаданага ўніверсітэта, у Цэнтральным дзяржаўным гістарычным архіве Санкт-Пецярбурга захоўваецца яго асабістая справа. Праўда, датуецца яна толькі 1911 годам, у аўтабіяграфіі Мікалая Рафаілавіча, якая зусім нядаўна паступіла ў фонды музея, указваецца, што ён скончыў Політэхнічны ўніверсітэт у Ленінградзе толькі ў 1926 годзе.

На сёння невядома, ці падтрымлівалі стасункі пасля заканчэння гімназіі Максім і Мікалай. Як паказвае дароўны надпіс на кнізе, адна сустрэча дакладна была — у 1914 годзе ў Яраслаўлі, калі Коля атрымаў з рук сябра невядомы томік вершаў на бела-

рускай мове. Гэты зборнік ён па невядомай прычыне аддаў на захаванне роднай сястры — Ганне Рафаілаўне, той самай «А. Р. К.» і маці М. Лілеева. У перапісцы з Н. Ватацы ён падкрэсліў, што пры ім маці ніводнага разу не ўзгадала імя М. Багдановіча. Калі ўзнікла пытанне пра кнігу з аўтографам, адказала толькі, што «яе напісаў вядомы беларускі паэт, які вучыўся разам з братам і Ванем». «Брат» — ужо вядомы нам Мікалай, а «Ваня» — Іван Мікалаевіч Лілееў, муж Ганны, сябра, аднакласнік яе брата і М. Багдановіча. Яшчэ Мікалай Іванавіч заўважыў, што маці вельмі хутка спыніла размову, быццам тэма для яе была балючай.

Мікалай Іванавіч Лілееў (ЛММБ)

У 2003 годзе М. Лілееў прыязджаў у Мінск, у Літаратурны музей Максіма Багдановіча. Ён прымаў удзел у Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі «Я не самотны, я кнігу маю...», прысвечанай 90-годдзю «Вянкі» М. Багдановіча, з паведамленнем «Неувядаемы венок». У прывітальным слове Мікалай Іванавіч падкрэсліў, што «ў кнігі, як і ў чалавека, складваецца свой, часам складаны, цікавы лёс», але, на яго думку, «Вянок» нарадзіўся пад шчаслівай зоркай...

Ірына МЫШКАВЕЦ,
вядучы навуковы супрацоўнік
Літаратурнага музея
Максіма Багдановіча

Свята цешчаў і зяцёў

15 сакавіка ў аграгарадку Палата Полацкага раёна ладзіліся вячоркі «Тёщины сборы по-полотовски», куды прыехалі ўдзельнікі – цешчы і зяці – з усяго раёна, паведамляе Аліна Бальшакова ў газеце «Полацкі веснік».

Спачатку зяці дэманстравалі сваю сілу – па коле вазілі цешчаў на санях, у якія запрэгліся самі. Потым удзельніцаў чакалі выпрабаванні, якія трэба было прайсці, каб атрымаць званне «Самага пунтага зяця» або «Безда-

корнай цешчы». Так, пад час конкурсу «Цешчына стажыроўка» мужчыны паказвалі, як яны дапамагаюць жонкам па гаспадарцы: адразу было відаць, хто ўмее трымаць у руках малаток, хто хоць раз ляпіў пельмені, а хто і іголкай валодае. У блінным забегу «Цешчына спакуса» жанчыны маглі пахваліцца сваімі кулінарнымі вырабамі – прывезенымі на свята блінамі і блінчыкамі. Зрэшты, была на свяце і цікавая страва «Зяцева вернасць» – такую назву атрымала каша на мёдзе. Прыпевачная бітва «Ох ты, мой зяцёк» уразіла журы і глядачоў нястрымнай фантазіяй і вакальнымі дадзенымі ўдзельніцаў, а таксама сапраўднай народнай мудрасцю, няхай і пададзенай жартаўліва: «Нужно крышу поменять? Да, в хозяйстве нужен зять!» або «У хорошей тёщи зять не будет тощим!». Відовішчымі былі і этнаскокі «Цешча і зяць ідуць танцаваць».

Завяршэннем жа вячорак стаў абрад «Палатоўскі касцёр», у якім удзельнікі сімвалічна «спалілі» спрэчкі і крыўды.

Паводле інфармацыі «Полацкага весніка»

У тэатры «Зьніч»

4 красавіка маленькіх глядачоў чакаюць на лялечным мнаспектаклі «Граф Глінскі-Папялінскі» паводле п'есы Артура Вольскага. Рэжысёр і выканаўца Вячаслаў Шакалідо распавядзе маленькім глядачам пра тое, як пасля розных прыгодаў і з дапамогаю свайго разумнага сябра – ката Максіма хлопец-сірата Марцін ператварыўся ў графа Глінскага-Папялінскага. Разам сябры выправіліся шчасця шукаць. Каго ж яны сустрэлі, з кім пасябравалі, якія прыгоды адбыліся на іх шляху і дзе ж сваё шчасце сябры знайшлі? Адказы на гэтыя пытанні дзеці знойдуць пад час спектакля.

«Дзівосныя авантуры паню Кублицкага ды Зяблоцкага»

Тым жа вечарам старэйшым глядачам пакажуць паэтычны мнаспектакль «Не праклінай, што я люблю» паводле вершаванага рамана Ніла Гілевіча «Родныя дзеці». Даследчык беларускага фальклору і побыту, тонкі знаўца жывой народнай гаворкі, Н. Гілевіч стварыў своеасаблівую паэтычную сюіту, дзе гарманічна зніталіся гумарыстычныя ноты і шчымлівая музыка каханьня, дзе чуюцца напевы роднай зямлі... На сцэне гэта перадаў выканаўца Мікалай Лявончык. Аўтар інсцэніроўкі і рэжысёр-пастаноўшчык – Галіна Дзягілева. Музыкальнае суправаджэнне Дар'і Неўмяржыцкай (цымбалы).

10 красавіка будзе ісці лялечны мнаспектакль «Дзівосныя авантуры паню Кублицкага ды Зяблоцкага» Пятра Васючэнка

і Сяргея Кавалёва. Выканаўца Вячаслаў Шакалідо раскажа казку пра прыгоды двух панюў, якія нічога не хацелі рабіць, і гаспадарка іх заняпала – ні жывёлы, ні хлеба. Таму пайшлі паны ў свет лепшай долі шукаць.

Увечары пакажуць мнаспектакль «Прыпадаю да нябёс». «Я думала, лёсам мне дадзена многа, і многае, праўда, мне лёс падарыў...». Гэтыя радкі належаць Яўгеніі Янішчыц, для якой паэзія стала жыццём, сфармавала як асобу. Яе паэтычныя вобразы не адпускаюць чытача, нязменна саграваюць целыню. Выканаўца – заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Ларыса Горцава, аўтар інсцэніроўкі і рэжысёр-пастаноўшчык – Галіна Дзягілева, музыкальнае суправаджэнне (цымбалы) – Марыя Кучынская.

11 красавіка на сцэне дзіцячы мнаспектакль-сустрэча «Вясёлая каруселя» паводле твораў Артура Вольскага. Заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Ларыса Горцава нібы на чароўнай каруселі правядзе глядачоў у жыццё і творах выдатнага паэта. Вершы, гульні, казкі, загадкі і разнастайныя прыгоды – усё гэта чакае маленькіх глядачоў. А калі нехта пажадае стаць на хвіліну музыкам ці акцёрам, то і гэта магчыма на чароўнай каруселі! Музыкальнае суправаджэнне на цымбалах Дар'і Неўмяржыцкай.

Тым жа вечарам пакажуць драматычны мнаспектакль «Кроткая» паводле аднайменнай аповесці Фёдара Дастаеўскага. Спектакль перадае атмасферу Пецярбурга канца XIX стагоддзя, у ім расказваецца гісторыя пра тое, як складана бывае пачуць адно аднаго, пра сутыкненне двух самалюбстваў і страчаную магчымасць каханьня. Рэжысёр-пастаноўшчык, аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – Вячаслаў Шакалідо, кампазітар – Алег Залётнеў, сцэнограф – народны мастак Беларусі Барыс Герлаван.

Спектаклі праходзяць у тэатральнай зале Культурнага цэнтра касцёла Св. Сымона і Св. Алены. Дзіцячыя пастаноўкі пачынаюцца а 15-й гадзіне, дарослыя – а 19-й. Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па мінскім тэлефоне: 331-75-53.

Разнастаіць абеды

Працягваем дзяліцца з вамі рэцэптамі простых і смачных страваў, якія можна згатаваць пад час посту і не толькі.

Аўсяна-бульбяныя катлеткі

Спатрэбіцца: аўсяныя камякі – 1 шклянка, цыбуля – 1 шт., бульбіна – 1 шт., часнок – 1 зубч., соль, перац, алей.

Заліце аўсяныя камякі ў місцы шклянкай кіпню, накрыйце і пакіньце на паўгадзіны для набухання. Пасля натрыце ў міску на дробнай тарцы цыбуліну, сырую бульбіну, зубчык часнаку, пасаліце і паперчыце, вымесіце сумесь для катлетаў. Сфармуіце пляскатыя катлеткі і смажце на сярэднім агні з абодвух бакоў да залацістага колеру. Падаваць можна з по-ным маянэзам або падлівамі.

Рыбныя кракеты

Гэтая страва прыйшла да нас з грэчаскай кухні, дзе мае назву «псаракефтэдэс». Грэчаскія рыбныя кракеты гатаваць даволі складана, асноўны інгрэдыент для іх – рыба-меч, таксама дадаецца апраўна салёная траска. У нашых шыротах такія кракеты гатуюцца са стронгі, а ў яшчэ больш адаптаваным варыянце рэцэпта – з рыбнага фаршу. Зрэшты, прыгатаванне можна зрабіць яшчэ прасцейшым, калі ў якасці рыбнага кампанента ўзяць кансерваваны тунец – тады на гэтую страву спатрэбяцца лічаныя хвіліны.

Спатрэбіцца: масла – 3 ст.л., цыбуля – 1 шт., мука пшанічная – 4 ст.л., малако – 250 мл, тунец кансерваваны без алею – 400 г, арах мускатны молоты – 1 шчопаць, перац белы – на смак, яйкі – 2 шт., сухары паніровачныя – 200 г, алей, соль.

Абсмажце цыбулю з мукой, дадайце малако, спецыі і кансервы, добра размяшайце. Сфармуіце кракеты, абсмажце, выкладзіце на папяровыя сурвэткі, каб уабраўся лішні тлущч. Падавайце кракеты гарачымі або халоднымі з ёгуртавым соусам, кетчупам ці маянэзам. Добра спалучаюцца з кракетамі лёгкія салаты з гародніны і зеляніны.

Паводле інфармацыі foodandmood.com.ua падрыхтавала Ніна КАЗЛЕНЯ

Красавік

1 – Кудрэвіч Раіса Уладзіміраўна (1919, Мінск – 2000), жывапісец, графік, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, народны мастак Беларусі – 100 гадоў з дня нараджэння.

1 – Рамашкевіч Алена Аляксандраўна (1949, Буда-Кашалёўскі р-н), спявачка, заслужаная артыстка Беларусі – 70 гадоў з дня нараджэння.

1 – Смольскі Браніслаў Сільвестравіч (1909, Мінск – 2005), музыкантаўца, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 110 гадоў з дня нараджэння.

2 – Акуліч Уладзімір Лявонцэвіч (1904 – 1972), кінааператар, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі – 115 гадоў з дня нараджэння.

2 – Рашчынскі Аляксандр Уладзіміравіч (1949 – 2016), кампазітар, збіральнік беларускага песенна-танцавальнага фальклору – 70 гадоў з дня нараджэння.

4 – Ананька Уладзімір Іосіфавіч (1929, Мінск – 1986), скульптар у станковай і манументальнай скульптуры, сярод працаў якога помнікі партызанам у в. Чонкі (Гомельская вобл.) і Любані, надмагілле Якуба Коласа (Мінск) і інш., – 90 гадоў з дня нараджэння.

4 – Марозаў Вячаслаў Мікалаевіч (1929 – 2002), журналіст, пісьменнік, кінасцэнарыст, заслужаны работнік культуры Беларусі – 90 гадоў з дня нараджэння.

5 – Логінава Таццяна Дзмітрыеўна (1944), кінааператар, лаўрэат прэміі Ленінскага камсамола Беларусі (1978), Дзяр-

жаўнай прэміі СССР (1984), пераможца і дыпламантка шматлікіх кінафестываляў – 75 гадоў з дня нараджэння.

5 – Макарэвіч Леанід Васільевіч (1939, Івацэвіцкі р-н), заслужаны архітэктар Беларусі, лаўрэат прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За духоўнае адраджэнне» (2000) – 80 гадоў з дня нараджэння.

6 – Жданоўскі Міхаіл Андрэевіч (1939), рэжысёр дакументальнага кіно, сцэнарыст, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (1994), міжнародных кінафестываляў – 80 гадоў з дня нараджэння.

6 – Мікола Хведаровіч (сапр. Чарнушэвіч **Мікалай Фёдаравіч**; 1904, Капыль – 1981), беларускі паэт, празаік, перакладчык – 115 гадоў з дня нараджэння.

9 – Літвінаў (сапр. Гурэвіч) **Леў Маркавіч** (1899, Мінск – 1963), рэжысёр тэатра, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі і Татарстана – 120 гадоў з дня нараджэння.

9 – Сямёнава Людміла Пятроўна (1944), канцэртмайстар, піяністка, заслужаная артыстка Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.

10 – Фрыдман Міхаіл Ізраілевіч (1894 – 1975), рэжысёр, заслужаны дзеяч культуры Беларусі – 125 гадоў з дня нараджэння.

11 – Смоліч Дзмітрый Мікалаевіч (1919 – 1987), оперны рэжысёр, народны артыст Беларусі, Украіны і СССР, заслужаны дзеяч мастацтваў Грузіі і Расіі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Грузіі (1973) і Украіны (1971) – 100 гадоў з дня нараджэння.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПІНСК (працяг артыкула). У 1904 г. тут 32 960 жыхароў, 21 прадпрыемства (1654 рабочыя, найбуйнейшыя: майстэрні Палескіх чыгунак з цэхамі; фанерна-лесапільны завод, цвіковая, запалкавая фабрыкі, суднабудаўнічы завод, 3 тытунёвыя фабрыкі, чыгуна-сталеліцейны завод, фабрыка хімпрадуктаў, 3 гарбарныя заво-

ды, 6 млыноў, фабрыка па вырабе струнаў і інш.). Пры чыгуначных майстэрнях працавалі вечаровыя курсы з выкладаннем арыфметыкі, фізікі, чарчэння, тэхналогіі, чыгуначнага майстэрства. У 1904 г. працавалі 3 бальніцы, 10 урачоў, 1 сярэдняя навучальная ўстанова і 9 пачатковых школ. З 1898 г. працавала класнае прыватнае юрэйскае вучылішча. Выдаваліся: «Пінский листок», «Пінский голос», «Телеграммы», «Объединение». У 1910 г. 104 вуліцы асвятлялі 320 газавых ліхтароў, было 5 сярэдніх навучальных устаноў, 13 ніжэйшых.

У 1921 – 1939 гг. Пінск у складзе Польшчы, цэнтр павета Палескага ваяводства. З 1924 г. дзейнічалі акруговы і гарадскі камітэты КПЗБ і КСМЗБ. З 4 снежня 1939 г. цэнтр Пінскай вобласці, з 15 студзеня 1940 г. цэнтр раёна, горад абласнога падпарадкавання. У 1939 г. 35,9 тыс. жыхароў. Працавалі суднарамонтны, 2 фанерныя заводы, запалкавая фабры-

ка «17 Верасня» і інш. Усяго да пачатку 1941 г. было 15 дзяржаўных прадпрыемстваў, 16 прамысловых кааператываў арцеляў; 3 718 дамоў, 44 560 жыхароў. Працавалі 16 школаў, у т.л. фельчарска-акушэрская і музычная, 2 школы фабрычна-заводскага навучання; заснаваны настаўніцкі інстытут, педвучылішча, рамеснае вучылішча, рачнога флоту; Дом піянераў, Дом народнай творчасці, Пінскі тэатр, станцыя юных натуралістаў. З 26 верасня 1939 г. выдавалася газета «Палеская праўда». У Вялікую Айчынную вайну 4 ліпеня 1941 г. горад акупаваны нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Дзейнічалі Пінскае антыфашысцкае падполле, выдавалася падпольная газета «Палеская праўда». За час акупацыі было знішчана больш за 59 000 жыхароў і ваеннапалонных, 2 356 дамоў. Вызвалены 14 ліпеня 1944 г. войскамі; 18 часцей і злучэнняў Савецкай Арміі атрымалі ганаровае найменне «Пінскіх», 11 воінаў

сталі Героямі Савецкага Саюза. У першыя павенныя гады аднавілі працу хлебазавод, малочны завод, мясакамбінат, фанерны завод, запалкавая фабрыка, навучальныя ўстановы. Адкрыты ўлікова-кредытны тэхнікум, электратэхнікум сувязі, гідрамельярацыйны тэхнікум, тэхнікум мяса-малочнай прамысловасці; пачалі працу драмтэатр імя Янкі Купалы, абласны краязнаўчы музей і інш. З 8 студзеня 1954 г. цэнтр раёна ў Брэсцкай вобласці. У 1959 г. – 41,5 тыс. жыхароў. У 1970 г. – 61,8 тыс. жыхароў. У 1968 г. пушчаны камбінат верхняга трыкатажу, пазней прамыслова-гандлёвае аб'яднанне «Палессе», адно з буйнейшых у Еўропе па выпуску верхняга трыкатажу. У 1986 г. 112,6 тыс. жыхароў. У 1998 г. у Пінску 12 грамадскіх музеяў, у т.л. музей этнаграфіі Піншчыны; музей этнаграфіі Палесся. У канцы XX ст. працавалі суднабудаўніча-суднарамонтны і ліцейна-механічны заводы, заводы доследна-механічны, сродкаў малой механізацыі і металаканструкцый, завод штучных скур, фабрыка мастацкіх вырабаў «Крыніца Палесся», ільнозавод, запалкавая фабрыка, фанерны завод, завод будматэрыялаў, заводы кармавых вітамінаў; кансервавы, хлебазавод, прамыслова-гандлёвае трыкатажнае прадпрыемства «Дынама», мясакамбінат і інш.; гідрамельярацыйны тэхнікум, індустрыяльна-педагагічны каледж, с.-г. каледж, тэхнікум мясной і малочнай прамысловасці, банкаўскі каледж, вучылішча мастацтваў; музей Беларускага Палесся. У 2006 г. адчынены Палескі дзяржаўны ўніверсітэт.

Касцёл Св. Дамініка

Сінагога вялікая

(Працяг будзе)